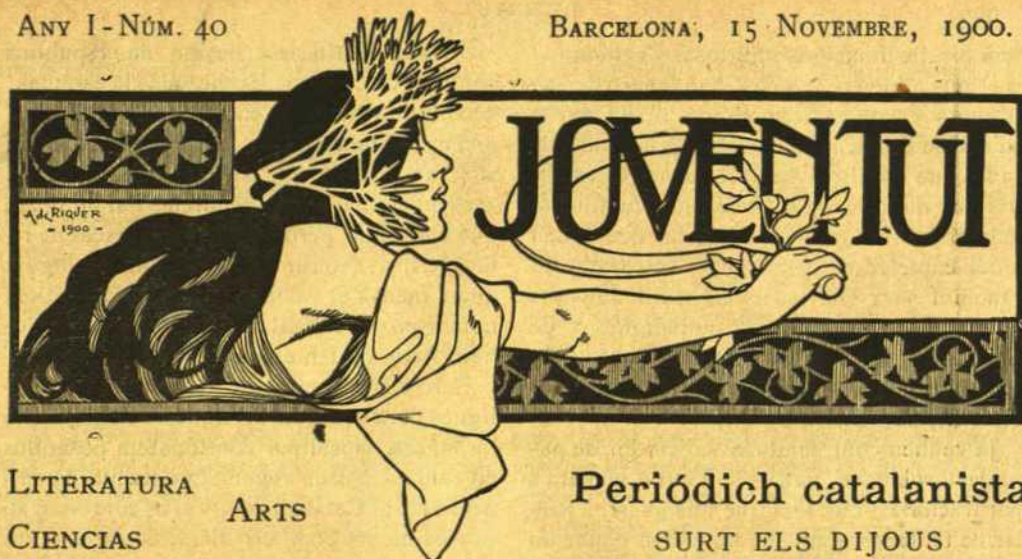

LITERATURA
CIENCIAS

ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . 10 CÉNTIMS.

» ATRASSAT. . . 25 »

SUMARI: Al «Diari de Catalunya», per la Redacció.—Sobre l'egoisme y altres coses, per F. Pujulá y Vallés.—«Jardins d'Espanya», per Santiago Rusiñol, per J. M. Jordà.—La Paquita, per Ramón Suriñach Baell.—Nocturna, per Xavier Viura.—Teatres, per Emili Tintorer.—Concerts, per Joaquim Pena.—Tardorencs, per Joseph M.ª Castellet Pont.—Novas.

AL «DIARI DE CATALUNYA»

En el número anterior un de nostres redactors va arrencar la careta als senyors del *Diari de Catalunya*, que s'havien alabat d'un triomf després de fer els possibles pera que fos una derrota.

Y aquells senyors ens han contestat, y s'han lluhit. Com á procediments, han usat els de sempre: als atachs frants que se'ls hi dirigeixen no responen ab arguments, sinó ab insinuacions injuriosas y calumniosas, perque tenen la doble ventatja de semblar que volen dir alguna cosa y, en cas de perill, preparar la fugida.

Nosaltres doném datos y citém fets, contra els que sols hi ha una refutació possible: oposarhi altres datos que'ls destrueixin. Tot lo demés es escupirse un mateix á la cara, y no altra cosa han fet els senyors anònims del *Diari de Catalunya* al fugir d'estudi deixant á recó la qüestió que's debatia pera

engegar tot aquell castell de fochs artificials que tan en ridicul els ha posat als ulls de tothom.

Ens diuhen aqueixos senyors qu'alsém massa la veu, y que no hem fet ni farém may res que'ns dongui dret á alsarla. Hem de contestárloshi que no hem vingut á posar cátedra, però hem vingut á dir lo que sentim, al revés de lo que fan altres. Y aixó'l públich ho veu clar, y compara. En la nostra redacció tot se fa á plena llum; res s'hi amaga que sigui vergonyós; no's persegueix altre fi que la veritat, y s' diuhen las cosas pel seu nom; y quan convé, trayém els drapets al sol á la gent que s'ho mereix; però sempre donant la cara. Quan escribim un article laudatori, el firmém, y quan desenmascarém farsants, firmém també. (1)

En cambi, ells, á un article firmat contestan ab un altre sense firma, á nostras declaracions claras y concretas hi oposan, com

(1) Els noms dels que formém aquesta Redacció, ja varem darlos en altra ocasió semblant, y qui'ls hagi olvidat pot trobarlos en el número 19 de JOVENTUT. Sols hem de fer constar que nostre company Alexandre de Riquer no té participació de cap mena en aquest assumpt, donchs per atendre á sas ocupacions particulars, ja fa temps que no pertany á la Redacció, encara que segueix distingintnos ab sa bona amistat y afavorintnos ab sa valiosa col·laboració, quan las circumstancias li permeten.

hem dit, insinuacions injuriosas y calumniosas, més ó menys veladas, que (apart de sas falsitats y contradiccions) no hi ha dubte qu'entran de ple en el terreny de la vida privada, que nosaltres sempre hem respectat. ¿Es que no hi ha un sol home en tota aquella redacció pera firmar uns atachs que tenen tot el caràcter de personals? Ampararse en l'anonim pera endressar un teixit d'insults y mentidas, es sols propi de indignes y de cobarts, es lo més baix é hipòcrita que hi pugui haver, es, en una paraula, l'etern procediment jesuítich.

Ja veuenh com també'n sabem dir de paraules groixudas, puig no d'altra manera's pot tractar ab uns sers que fins gosan a parlar de teuladas quan ells no poden donar un pas sense l'autorització d'una teula. Tinguin compte, perque las sevas teulas tenen molt per perdre, y'l dia que's llensi la primera pedra, no n'ha de quedar una de sencera a la teulada.

Anirém fins ahont vulguin, ó tal volta més enllà encara, perque ab sa indecent contestació tenim ja títuls més que suficients pera atacarlos en lo intim, en lo que més els cou, comensant a treure a llum tota la vida é historia de la *quadrilla* dissident del Catalanisme, desde'l gos rabiós que fa de capitá manaya, fins al gat escaldat que ja no gosa ni a treure las unglas; desde'l ex-tintorer enciclopèdich, inflat de tanta vanitat com ignorancia, y que no repara en trahir afeccions intimas, fins al baylet que serveix de gos peter de la redacció, y que, pera millor assegurar el bossi de pa que li llensan, ens insultava en una carta particular poch després d'apareixe nostre primer número. Y no parlém, per ara, dels *peons* d'entremitj, perque aquí está la part més delicada: bàstilshi a aquests saber que l'amistat també té un limit, y ja que'ls que millor ens coneixian y podian evitar lo succehit no han interposat sa influencia per allunyar situacions violentas (tal volta perque més que ningú las desitjavan), no extranyin si en endevant tampoch respectém als que lo menys que podrán inspirarnos es despreci. Nosaltres, que no hem *evolucionat*, som allà ahont eram; ells ab sa nova actitud, deguda a la farsa que'n diuen oportunisme, han enfondit la distancia que ens separa.

Si volen justificarse devant de la pública opinió, que cada dia 'ls gira més la esquena, deixinse de paraules encubertas y citin fets, procurant reprimir sa bilis y recordar un xich la urbanitat que'ls ensenyaren a estudi, si es qu'arribaren a apèndrela. Y si no saben qué contestar, però volen, en un excés de rabia, ferir a determinadas personas, tinguin quan menys el valor d'anomenarlas pel seu nom y posar el d'ells al peu de lo qu'escriuen. Aixís ho fan els homes.

Peró ells son massa cobarts y massa malignes pera procedir ab aquesta noblesa. No hi fa res. Nosaltres continuarem posantlos en evidència cada vegada que tractin de desacreditar al Catalanisme, y si'ns contestan ab procediments com els d'ara, deixarem a un costat consideracions de tota mena pera fer públich el VERDADER MOTIU de la guerra que'ns han declarat, primer privada y després públicament, els fundadors del diari *La Veu de Catalunya*, guerra que ha anat creixent al ensemps que JOVENTUT prenia carta de naturalesa en la opinió, constituhint un núcleo de foras independents que no es tan fácil d'anular com sembla a molts que'ls hi fa ombra.

Endemés, y per lo que'ls hi pugui convenir, ja saben ahont vivim y com ens dihem. Jamay de res ens hem d'amagar, perque nosaltres ni necessitem permís del amo, ni tenim por de perdre la parroquia.

LA REDACCIÓ.

SOBRE L'EGOISME Y ALTRAS COSAS (1)

IV Y DARRER

La fona brunzeix en mans del rabadá; la pedra surt furienta; del mitj del remat s'aixeca un clam d'ovella ferida que repercuteix del un al altre cap... y'l remat segueix avall, camps a través entre mitj de núvols de pols que l'ofegan... y la fona brunzeix sempre, y'l plany sempre s'aixeca fentli chor... Es un poble que marxa sens anar: el duhen. Per ell, en el fons de sa constitucionalitat, tot ja está fet, tot adquirit ja; fins el dolor, que'l

(1) Véginse'ls núms. 34, 36 y 38 de JOVENTUT.

sent fins á gosarlo. Y'l plany s'aixeca sempre en totes llengües; donchs la pedra ara cau al Nort, ara al Mitjdia, ara cau á sobre nostre. Es l'esllabiment dels cervells de las constitucionalitats, que, débils y decayguts, posan sa dignitat d'essencia superior als peus d'un cos menat pels vicis y per ells corromput. Es la incomprendibilitat de lo qu'ha d'èsser. Es el remat que dona llet y llana, deixantse dur pacient pel rabadá d'inculta inteligencia que no dona res. Es la psicologia històrica dels pobles que res volen.

Els grans devingueren petits, débils els forts, mansos els valents. Adquiridas la grandesa, fortaleza y valentia per la voluntat vehement posada en acció, per sa falta desaparegueren.

El lleó d'ànima tísica rissava sas trenas d'or portat per l'egoisme de sa rassa. Ell sol l'alentava y dava valor. Com el sol li caygué tant al cap (donchs may anava á la posta), las facultats se li adormiren y la vida va escórrerseli de las venas. Ja no tenia voluntat; ja res volia, cregut de que ho tenia tot. Mes l'egoisme de la vida ha d'èsser tan gran en l'individu, que pera sostenirla s'apoyi fins en la mort. Si'l corromput lleó's descompón, y'l sol ja post fa pas á la nit, es hora de que surtin las rata-pinyadas.

El poble qu'acluca'ls ulls, posa'ls peus en l'aygua-moll y s'embruta de llot. El poble que pensa, y viu, y vol, hi veu fins en las tenebras y marxa dret per allà hont els altres hi tenen que palpar. Roma necessita donas pera continuarse en l'esdevenir; Roma vol donas; Roma té donas, se continua y comunica sa vida al món. Primer absorbeix: després, expandeix. En el jutjament individual del fet, el fet es moral. La vida del individu, malgrat sia aquest colectiu, es sagrada per sobre de tot. La lley absol al qui roba en despoblat pera no morir de fam, allà hont cap altre auxili pot esperar. Roma roba en despoblat en mitj del món lo que pera sa subsistencia necessita. De segur que'ls pobles robats no haurian fet un món, donchs no tingueren voluntat pera defensarse. Perque es cert que la forsa s'imposa á la voluntat, però s'obté per ella. Hi ha, donchs, entrançada una voluntat superior á dintre de la forsa. Roma no té ja que voler, y tremola y cau.

Las prédicas del dolor, de la mansuetut, y del girar l'altra galta, han fet més mal al món que'ls grans tirans absorbidors de pobles, pel mer fet d'absorbir y després abandonarlos. S'han anat infiltrant en la essencia dels sers, y de la decadencia de la unitat n'ha vingut la del conjunt. Y per paradoxa social, lo qu'ha volgut salvar al individu ha fet decaure á las societats, qu'han arrossegat á n'aquell en la cayguda. Res, donchs, de dolor, res de mansuetut ni humilitat. Vida; vida propia. Els sers de tota mena han vingut al món per existir; y els purs, els clars, els que hi veuen allà hont els altres hi cegan, deuen cumplir sa finalitat, fins á costa d'aqueixos altres. Els crims més grans de lesa-humanitat han comensat sempre á perpetrarse en l'individu. No es pas el Crist el primer pertorbador de la veritat en aquest sentit. Res ell va dir, ni res va descobrir que no estigués ja dit y descubert. Boudha, molt avans qu'ell, parlá com ell. Y si com á segona virtut del home pera guanyar el Nirvana hi posa la igualtat, y com á sexta la veritat y l'horror á la mentida, admet y predica aixis mateix la caritat, aquest quelcóm que fa que la existencia d'uns sers depengui del capritxo d'èsser bons que per un moment tinguin uns altres sers; predica la dolcesa y l'austeritat y la resignació y la paciència, cosas que, com molt bé diu un comentador (1), fan tornar als pobles poruchs y cobarts, y facilitan als forts y als malvats la dominació y'l despotisme, y favoreixen la tirania.

Y no es en mans d'uns quants ahont deu abatres l'egoisme de la especie; donchs la finalitat dels més s'imposa á la dels menos. Y s'entén per *més*, el *més* de qualitat; que si la especie humana tendeix á la perfecció, coadjuva més á ella la calitat, qu'está per sobre de la grossera brutalitat del nombre. Per xó, per lley natural, els pobles qu'han estat *més* de qualitat s'han imposat á la cantitat numérica dels altres. Y aquella calitat es lo qu'ha de constituhir l'aspiració final del individu colectiu, á la que sols s'hi arriba per una voluntat general posada en moviment y acció per l'egoisme refinat y vehement de l'absorció y conservació de la Veritat.

(1) Barthelemy—St. H.

He dit que ha de constituir l'aspiració final, y millor seria dir que la constitueix, y que s'haurien de compenetrar de la forsa irrefutable de la idea qu'existeix per si com a lley natural, encara que desconeguda y menyspreuada.

Bé, Veritat y Calitat qu'han de fer els de la humanitat sencera, que's forma dels individus-societats, com aquestes se formen dels individus-homes. Y'l Bé, Veritat y Calitat públics, se formen com la rahó (en aquell ordre superior també) dels de las unitats. Que «aixó qu'anomenem rahó pública, no es sinó l'ajena rahó, en major ó menor número d'homes.» (1)

La marxa dels remats pacients y mansos per las carreteras de la vida, no deixa sinó inútils petjades a la terra, que'l temps esborra, y aixeca núvols de pols qu'absorbeixen el sol y tapan els poros de las fullas dels arbres vehins que pregonan ab sa verdor la vida. De la resignació y conformació n'ha devingut sempre la decadència. Es precis que pobles é individus ne fassin del egoisme un verb.

Y canti—Jo egoeixo!—l'individu, girat de cara a la Veritat.

Y l'eco ressoni per tot el pla de la terra, rebotent d'un poble al altre:—Nosaltres egoim!—

F. PUJOL Y VALLÉS.

Paris, octubre, 1900.

«JARDINS D'ESPANYA»

PER S. RUSIÑOL

II

La primera impressió que'ls quadros d'en Rusiñol produheixen es d'una poesia íntima indefinible, d'una poesia tranquila y noble, de la poesia serena d'un clar de lluna, de la naturalesa silenciosa. Aquells *Jardins d'Espanya* son poesias de color, son el sentiment dels paisatges, la íntimitat de las cosas vistas, de la naturalesa descuberta per l'artista.

Tots els quadros respiren noblesa y poe-

sia, els dos sentiments característichs d'en Rusiñol. Ell, que va entonar aquell sentit cant als jardins abandonats en el seu llibre *Oracions*, sembla qu'hagi volgut resar de nou devant d'ells al realisar aquelles noves oracions en color no menys hermosas, ni menys sentidas. Deya en l'article anterior que'ls *Jardins* eran lo millor d'en Rusiñol, l'*œuvre* del pintor, y es aixís indubtablement, perque son els quadros que segurament ha viscut més, las visions de naturalesa qu'están més en armonia ab el seu modo íntim de sentir, y aquelles qual sentiment propi s'agermana millor ab el del artista poeta.

En Rusiñol es un refinat y un meditatiu. Posseheix un temperament refinat, una naturalesa qu'abomina de tot lo vulgar, de tot lo que crida, de tot lo grandiloquent, y s'avé en cambi ab tot lo qu'es armonia, ab tot lo qu'es sentiment. Lo qu'es forsa'l deixa fret; lo qu'es delicadesa l'atràu. Admira a Velázquez, però sent més a Leonart de Vinci. En tot lo seu s'hi transparenta aquest refinament de la seva naturalesa, aquesta noblesa, y aixís fins en las sevas obras d'un humorisme personalíssim hi ha sempre un fondo de tristesa més que de sátira violenta. Canta y ressa; entona oracions, no crida a la lluyta. Fa l'alegría que passa, que passa y desapareix sens haver lluytat, sense voler imposarse, sense voler obrir els ulls al poble cego pera la poesia.

Els *Jardins d'Espanya* responen tots a aquest modo de sentir d'en Rusiñol. Tots aquells jardins, aquella naturalesa, posseheix aquella noblesa, aquell refinament, aquella poesia. Com pochs arriba en Rusiñol a l'ànima de las cosas, al sentiment íntim que tenen.

Recorreu tots els quadros del Saló Parés, y en tots ells hi trobaréu un sentiment, una especie de noblesa en el tema y en la forma, en la mateixa pintura, armonisats els valors ab una delicadesa extraordinaria.

Els temas mateixos, els assumptos per si sols ja enclouhen poesia. Y no es que'l pintor poetisi la naturalesa: ans al contrari. En pocas obras ha més fidelment reproduhit el natural qu'en aquelles. Hi ha, es veritat, en tots ells l'estil d'en Rusiñol, però subjectantse l'artista a la visió de la naturalesa, d'una naturalesa qu'ha sabut trobar y ha sabut veure

(1) Pi y Margall. *Lluytas de nostres días* (Mots de dialogat corresponents a Leonci.)

plena de sentiment, de melancolia y de tristesa.

Tots els quadros son per'xó extraordinàriament suggestius. Tots ells casi bé son jardins de Granada, jardins solitaris, de xipressos y boixos retallats d'un vert fosch, formant glòrietas y escorrentse macissament á lo llarch dels caminals. Son jardins *vells*, jardins que ja han viscut, com ruinas de jardins, més poètics entre l'abandono, que no foren *vivint*, perquè sembla que s'anyoran d'un temps passat y venerat com recort religiós. Aquella monotonia dels boixos retallats, com guardant las flors qu'esclatan, aquella severitat dels xipressos, ennegrintse devant d'un fondo de sol calent, donan al jardí un color de tristesa y de soletat que atrau extraordinàriament. En alguns d'ells la nota de l'aygua, gotejant ó rajant continuament, inmutablement, ùnich remor en aquell silenci, es d'una poesia exquisida...

Apart d'aquest perfum de poesia que's desprén de tots els quadros de la darrera exhibició de ca'n Parés, en Rusiñol, en els seus *Jardins d'Espanya*, es no menys d'admirar per la factura dels mateixos.

Tot sovint, en moltes obras pictòriques d'en Rusiñol, s'hi trobavan descuyts imperdonables, una com precipitació al fer l'obra, trossos aspres apenas construïts, termes oblidats ó poch construïts, especialment els fondos. En els *Jardins d'Espanya* hi ha, ademés de la visió personal, una seguretat d'expressió, una justesa y una veritat, com en pocas altres obras del mateix artista. La majoria dels quadros son serenament executats, vistos y fets ab seguretat, construïts trobant els matisos del natural, els valors justos y justament armonisats.

Vagi com exemple aquell paisatge (que no sé com se titula), potser el millor de la exposició, dels xipressos primis enrogits pel sol d'una posta qu'encén el cel. Aquell paisatge es d'una veritat admirable. La nota no pot ésser més real; l'hora es justa. Aquella claror roja, aquell sol calent, vermell de foch, que sembla incendiar els xipressos, està vist y tractat ab una sinceritat y una valentia notables.

Al costat d'aquell hi ha que citar el més xich dels tres que tenen el paláu de Viznar per fondo. Deixant apart lo simpàtic del

tema y la noblesa del assumpto, es dels tres el més sobriament construït y'l més estudiat. Es potser tan just, pictòricament considerat, com l'anterior la nota dels arbres, d'una de las telas més petites, una venguda desde'l primer dia, en la que'l sol se destria rodejant las copas d'uns arbrets raquitchs; però en aquell quadro ha descuydat en Rusiñol el fondo, qu'está poch fet.

Es també una de las més deliciosas notas de la exposició, la visió d'un dels jardins ab lluna. Tres quadros tenen el mateix assumpto, y tots tres no desmereixen l'un del altre. Té en favor seu el vist de nit, ademés de la dificultat técnica, lo poètic de l'hora. Mereix també citarse la interpretació de l'aygua del quadro de La Granja y d'un dels jardins, admirablement tractada.

Té'l mateix defecte que recordava d'altras obras d'en Rusiñol, el quadro dels grans xipressos batenthi'l sol del mitj dia, que deixa segadas en el camí brillant las ombras. El quadro es just de claror, d'ambient en el primer terme, però en cambi hi ha trossos com el del paisatge del costat del caminal y'l fondo, que s'entrevéu, poch fet, borrós, poch determinat, com si l'artista hagués sols volgut fer, més que un quadro, un estudi.

Aquest defecte apart, que no pot considerarse tal, (puig en Rusiñol demostra en els demés quadros que sab veure tots els valors) y que sols pot atribuhirse á voluntaria omisió, constituheix en conjunt la colecció de *Jardins d'Espanya* una de las més hermosas manifestacions artísticas qu'hem vist y una de las obras més seria, més honrada y més verdaderament sentida y artística que s'han exhibit en la nostra terra.

Llástima que'l gust general de la nostra ciutat no respongui del tot encara á semblants manifestacions!

J. M. JORDA

LA PAQUITA

Per etzar vaig trobarla l'altre dia, y ab tot y conservarse tan hermosa com sempre y fins, si fos possible, una miqueta més, me feu qui sab la llástima.

Portava'l dol tan rigorós com tres anys enrera y la cara tan compungida y melan-

giosa com allavors: semblava una viudeta de quinze dias.

—Volguda amiga meva! — vaig fer jo ab l'alegria propia del que després d'un llarch temps se topa ab un ser estimat, estrenyent ab fraternal carinyo entre las mevas la seva mà flonja, blanca y delicada. — Quina alegria tinch de véurela!

—Y jo també'n tinch una veritable satisfacció,—digué la Paquita—puig may oblidaré'ls llassos de santa amistat que l'unían ab el meu estimat Rossendo, qu'al cel sia. Sempre'm deya: «Noble y desinteressat com en Ramón, ningú, ningú.»

Peró al notar que per sas matisadas galtonas relliscavan unas llágrimas, vaig fer de sobte:

—¿Y en Lluiset, encara es tan entramaliat?...

—No; no n'es tant; n'es una miqueta més. La qu'es un tros de pa es la Maria.

—Ja de petita se li veyia. La estampa de sa mare.

—Gracias!... Però li prego que ni d'ignoscentas com aquesta me tiri cap floreta, perque ni venint de vosté, que'm consta que no'm pot may ofendre, no'm faria més que nosa.

—Dispensi!... Però li juro que...

—Es inútil que's cansi. Ja li he dit avans que'l meu marit el tenia per un home honrat y digne, y jo, creyentho igualment, me veig privada fins d'escoltar una finesa com aquella... y fins privada d'allargar més aquesta entrevista al ayre lliure.

—Paquita,—vaig dir jo tot escorregut, descobrintme y allargantli una tarjeta ab las senyas de ma casa,—als peus de vosté. Si algún dia'm necessita, sempre'm trobará disposat á probarli si'm mereixia'l bon concepte qu'en Rossendo tenia de mi.

—Gracias,—feu ella guardantse'l cartro-net y entregantmen un de més petit.—A cap més home del món donaria la meva tarjeta, y si ab vosté ho faig, es perque crech que la seva delicadesa'l privará fins de recordar en el recó de món ahont se consumeix la lleal y desgraciada esposa del seu amich més intim.

—Paquita... cregui que no sé qué dirli.

—Donchs, jo si; jo li puch assegurar que l'aprecio y'l considero com avans, com sem-

pre; però li demano que m'oblidi per complert y que no's recordi més de mi; si per cas, no més que per compadirme; no més que per'xó.

—Que Deu la guardi.

—Estigui bo. —

Se'n va anar la Paquita Rambla amunt y jo parat ab la tarjeteta als dits, ni sabia'l que'm passava.

Hauria donat qualsevol cosa per no haver-me trobat ab aquella bona amiga.

Va apoderarse de mi una mena de tristor, que no'm deixá aclucar l'ull en tota la nit.

Passant per sobre'l seu encárrech, al ser á punta de dia'm vaig encaminar cap al carrer de Córcega, y al arribar á la casa que indicava la tarjeta, anant ab el cap enlayrat cercant el número, me sento:

—¿Y donchs, que s'ha perdut?...

—Ay refuma de Treseta! ¿Vos per aquí?...

—Ja ho veu. ¿Que no se'n recorda que fa un any que'ls ho vaig venir á innovar que'ns havian donat una porteria?...

—Si que'n tinch una idea, però franca-ment...

—Y bé, es clar!... Com vostés desde que vaig casarme ja han tingut tantas minyonas, qué han d'enrecordarse!... Jo prou. Com no he tingut altres senyorets.... está clar!.... Fins que'm morí, per mi sempre'ls senyorets serán vostés.

—Escoltéu, Treseta: ¿en aquesta escala hi viu una viuda ab dos nens, que's diu Paquita?...

—Per Deu, senyoret, no'm comprometi! Vagi cap al passeig de Gracia y esperim á devant de ca'n Juncosa, qu'ara baixarà la meva gran y jo aniré á plassa y li contestaré.

—Peró, Treseta, escoltéu...

—Fugi, home, fugi; no'm comprometi! —

Y esmunyintme acera amunt vaig fugir cap á ca'n Juncosa, yerament intrigat, quan al cap de pochs moments veig compareixe la Treseta tota empolaynada y ab el cistell al bras.

—¿Veú?... Fins m'he posat la roba de las festas, perque per anar ab un pollo com vosté, encara que comensi á ser vellota, s'ha de fer goig. Está clar!

—Bueno, no perdém temps y contesteu-me: ¿á la vostra escala hi viu?...

—A la meva escala s'hi está. Ara aixó de si hi viu ó si hi mor, ella s'ho sab la pobre.

—Conteume lo que sapiguéu, Treseta; te'nint present que'l motiu que'm guíia es noble y sant.

—Essent cosa de vosté, está clar!... Però si es per casarshi no s'hi encaterini, que no vol pas á ningú.

—Deixeuvos d'indagacions y conteume tot lo que sapiguéu, però absolutament tot; ho necessito.

—Donchs ja's pot tornar tot vosté orelles. Nosaltres fa un any tot just que som á la porteria, però per la minyona de la senyora Angeleta, qu'es la seva sogra, ho sé tot bé-á-ba. Fará uns tres anys que la senyoreta Paquita va quedar viuda, y'l seu marit, que diu que la estimava molt, va encarregar al morir, coneixent com devia coneixe la púa qu'era sa mare, está clar!... que no l'abandonessin pas, y que la deixessin viure independenta. Res d'entrar ab la sogra. Aquesta, que s'ha vist obligada á cumplir aquella disposició feta pel seu fill en sos darrers moments devant de tota la parentela, no podentla matar á picadas, ha resolt ferla morir de passió d'ànima. Y ho lograrà, vaja si ho lograrà! Com el marit de la senyoreta Paquita sabia qu'era l'únich heréu de la fortuna de sa mare, que diu que de tan rica qu'es ni sab lo que's té, no's preocupava d'estalviar pera la vellesa y... está clar!... gastava tot el sou que guanyava. Al morir no va deixar ni un clau, y ja del enterro se'n hagué de cuydar la mare; ni en alló la esposa hi tingué veu ni vot. En aquestas s'estava acabant la casa qu'ara habitan, y va llogar la senyora Angeleta'l principal per'ella, y un dels dos quints pisos pera la jove. La fa estar sense minyona porque diu que bons quatre quartos té pera cuydarse de la neteja del pis, y no li dona un centim partit pel mitj; diu que fins la realsa poder dir que té la *caixera* al principal. Quan tot sovint el carter li du carta dels seus pares, que crech que'ls té á Valencia, ha de picar primer á la senyora Angeleta que, després d'escudrinyar de qui es, dona rondinant els cinch cèntims, y allavors el carter la puja á la *marquesa*, que li diu ella irònicament. Está clar! La vianda li pujau de baix; á baix se cuydan de ferli rentar la roba, de planxarla no; diu que de no fer res podria tulirse, y que si vol anar planxada s'hi entretingui ella; moventli la

escandalosa si gasta tot el cabasset de carbó que li envia quan li passen la bugada. Els nens dormen á dalt, ab sa mare, però menjan y están tot el dia á baix, ab l'*abuelita*, com ella's fa dir. Crech inútil dirli que pujau pitjor que'ls arbres de la Rambla, y qu'ab las llissons de l'*abuelita* fan tornar boja á la senyoreta Paquita, que no's veu respectada ni dels fills, y estimada... ab prou feynas. Casi tot el sant dia sola, y ab un disgust darrera l'altre, crech que morirá consumida. Avans sortia un cop cada diumenje per'anar á missa de vuyt, però desde un dia que al tornar no va entregar á la sogra'ls dos cèntims sobrants de la cadira, porque deya que els havia donat á una pobre que li havia fet llástima, y li va armar á la escala mateix un fort escándol tractantla de má foradada, de pubilla escampa, y de marquesa que fa'l senyor ab els diners dels altres, may més, may més ha sortit pera res absolutament. Fa més de set mesos que no havia trepitjat el carrer, y ahir vingué á ferli'l petó de despido una germana seva que li havia escrit que venia uns dias á Barcelona á tractarse una malaltia del oido ab l'especialista Bufill-Fors, y á qui ella no havia anat á visitar, per no demanar el permis. Al véurela, naturalment, li vingueren ganas d'acompanyarla á la estació y baixá á demanarho á l'*abuelita* junt ab vint cèntims pel tramvia. El permis va darli, els cèntims no.

—Bé, Treseta, gracias. No'm diguéu res més, porque crech que'm feriria.

—Oh!... Y si li deya'ls paranyes que li ha armat, las malavolensas que...

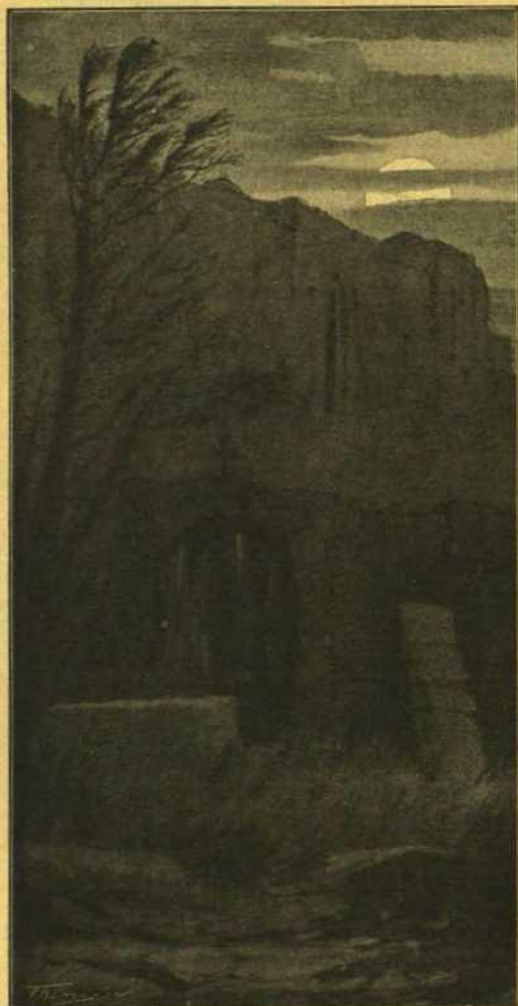
—Prou, prou; per favor!

—Y sempre li diu: «Tu sí que vas neixe ab bona estrella. Tota una vida de recreo per uns anys d'engatussar al meu fill, robantlo al carinyo d'una mare!»—

No podent més, vaig despedirme, vaig pujar al tramvia ab una excitació nirviosa qu'encara avuy me domina quan penso ab la feresa d'aquella sogra inhumana, y sobre tot, ab la seva ignocenta victima, pera la que no es possible fer res enterament, á no ser que sia demanar á Deu que no allargui més un sacrifici tan inútil com horrorós.

Jo aixís ho faig cada vespre, y crech qu'en Rossendo també deu demanarli'l mateix.

RAMÓN SURIÑACH BAELL.

NOCTURNA

—Oh runas venerables dels vells temples
perdudas en las calmas solitarias;
oh murs cuberts per l'eura benfactor!

En vostras ignoradas somnolencias
qué'm plau, qué'm plau en las nocturnas horas
venirhi á somniar!...

Santa Abadía
de buydats finestrals, de claustre en runas:
tu qu'entre'ls lloredars que un temps vibraren
á las notas de l'orga, deixas créixer
las selváticas matas més asprosas;
tu qu'en la nau derruhida de ton temple

hi veus passar las ombras venerandas
d'aquells monjos sublims que s'enfugiren,
guardam ben bé mos somnis, tal com guardas
las despullas dels Sants que t'habitaren.

Jo vuy fugir de la munió qu'entela;
me'n vuy venir fins á ta Pau augusta;
vuy ser com un d'aquells qu'en el misteri
de las celdas tranquilas, cisellavan
llurs obras prodigiosas.

Vuy ser el fill de las nocturnas runas
pera teixir el cántich de ma vida
entre las flayras del encens, paradas,
entre las veus del bronze ja perdudas,
entre las notas d'orga ja sentidas.

Oh runas venerables dels vells temples
guardadas en las valls més olorosas!
Jo vos venero com las arcas santas
que guardan la dolor dels passats días.

Mentres en l'alta vila ressonanta
s'empenyen las munions enfebrósidas;
mentres el baf de la discordia impura
s'alsa demunt de las altivas cúpulas,
jo vuy alzar el prech del que s'enlayra
per demunt de las lluytas malehidas.

Guardeume, oh runas per tants anys besadas!
parleume ab vostra veu de cosas vellas;
descubriume'l secret de vostras voltas;
jo mos cants més sublims vos descubreixo!

Qué'm plau, qué'm plau el raig d'aquesta lluna
esblanquehint els capitells dolcíssims!
Qué'm plauhen las remors d'aquests vells arbres
que brandan sempre carregats de fullas!...

Sembla qu'entre las fullas amorosas
s'hi trobin las Imatjes amagadas;
y entre aquesta verdor potsé hi lluheixen
els destells de las llantias d'algun día!

Oh runas venerables dels vells temples!
Jo voldria morir en la Pau vostra...
al raig amich de l'enfeblida lluna;
mentres els cants dels monjos que reposan
son recordats pel mormolar dels arbres;
mentres sota las voltas derruhidas
l'orga sembla exhalar encara un cántich.

XAVIER VIURA.

(Dibuix de M. Urgell)

TEATRES

NOVETATS

HEDDA GABLER.

En *Hedda Gabler*, com en totes les obres d'Ibsen, els personatges, parlin molt ó poch, tenen tots una importància casi bé igual. Tots accessoris se pot dir que no n'hi han. Tots responen á una unitat de concepció y á una transcendència moral tan meditada, que'ls fa igualment interessants y necessaris pera comprendre la idea fonamental de l'obra.

Els tipus d'*Hedda Gabler* son sis, y poden dividir-se en dos grups que corresponen als dos aspectes en que la humanitat se presenta als ulls d'un curiós observador. En el primer (*Hedda* y *Loevborg*), presenta l'Ibsen tipus excepcionals, extraordinaris per lo que s'apartan de lo comú y general en la vida; en el segon (*Tesman*, *Elvsted*, *Julia* y *Brack*), presenta tipus generals y fins vulgars per lo que s'assemblan al comú dels homes. Mes uns y altres son d'igual veritat y's completen en aqueix profund estudi psicològic que, impertorbable, fa l'Ibsen del home y la vida moderns. Uns numerosíssims, altres escassos, tots son sers vivents, trets de la mateixa realitat ab una precisió y una clarividència maravelloses.

L'Ibsen fa la dissecció d'uns y altres, igualment implacable ab els que per vulgars y rutinaris representen la majoria, que ab els que per degeneració física y pertorbació moral representen la excepció.

Hedda Gabler, físicament, es guapa y esbelta; moralment es vanitosa, de sensibilitat purament cerebral, freda de cor y níviosa fins al histerisme; es una coqueta refinadíssima que sols sent un amor: l'amor de si mateixa. Capritxosa, mimada y adulada per tothom, á tothom desprecia. Filla d'un general, d'un matador d'homes privilegiat, las sevas pistolas son las sevas joguinas, y'ls seus instints lliurement desenrotllats la portan á una exaltació imaginativa exagerada. Mentres el seu pare llegeix el diari tranquilament, ella passa'l temps ab un amic, un company, *Loevborg*, un altre desequilibrat á qui la joventut fascina. Y aquest amic, d'una gran potencia intelectual, però d'una debilitat de caràcter no menys gran, satisfá las curiositats malaltissas d'*Hedda*, y li explica sa vida de disbauxa, sas orgias y la corrupció d'un món qu'es nou per ella. D'aquest fet en resulta: primer, una exacerbació de la seva vanitat y un major despreci (qu'arriba fins al odi) d'uns homes y d'un món tan repugnants á un ser essencialment idealista; segon, un llast indisoluble que la lligará perpetuament á aquell iniciador, á aquell cinich revelador d'una vida que agrada á son sensualisme cerebral, però que repugna á son temperament fret.

Per aquell home sentirá un afecte extrany, mes fatal.—«¿Hi havia quelcóm d'amor en nostra amistat?»—li pregunta ell.—«No,» contesta:—«sols curiositat.»—El dia en que aqueixa amistat perillosa volgué traduhir-se en fets reals, *Hedda* defensá la seva virginitat ab la pistola del general *Gabler*. De totes maneres, d'aquella'n resta quelcóm: un cert agraïment acompanyat d'un odi instintiu per aquell home qu'ha corromput la seva ànima. Aqueix odi y aqueix agraïment, barrejats, qu'experimenta per un ser que desprecia, que dominava com un gos y com esclau feya creure, explican, junt ab circumstancies de detall que ja veurém, la seva conducta envers ell.

Mes aquell home, per influencia d'un'altra dona, s regenera, quan menys aparentment, y baix la seva influencia escriu un'obra gran, un'obra en que hi posa tota l'ànima d'ella y tota la potencia d'ell. Y aixó exaspera á *Hedda*. Un'altra dona, un tipu vulgar, pot influir en el destí d'un home! Y ella no! Alashoras aquell fons d'odi y rencor se desperta; té gelos d'aquella *Elvsted* que li ha robat l'esclau, y concentra en l'home cinich tot el despreci que sent per una humanitat podrida. Aquell home li pertany, y sols ella té dret á dirigir sa vida; aquell ser degenerat, cobart y lúbrich, no pot, no deu emaciparse. Ella'l tornarà al vici y al fons de perversió hont se trobava, y ella sola té dret á marcarli'l cami; el cami de la mort, com únich digne d'una existencia inútil y lletja. Ella li dona la pistola del general perque fassi una mort hermosa y perque, ab un acte de voluntat ferma inspirat per ella, reivindiqui una vida de mentidas y debilitats. Més tart ella seguirá'l mateix cami, creyent fer també un acte bell y de voluntat. Per un y altre serán las últimas manifestacions de sa cobardia, de son cinisme, de sa vanitat y de sa impotencia. *Loevborg* se mata en el quarto d'una meretríu del modo més vulgar, y un suícidí en tals condicions ni es bell ni es noble; *Hedda's* mata ab serenitat fictícia, y'l seu acte no es bell ni es noble, perque lluny d'afirmar ab ell una voluntat independent, afirma la seva debilitat y cobardia.

Hedda té por al ridícul, no pot sufrir l'escándol y's revela contra tot dever ú obligació:—«¿Devers? No més en tinch un: el d'aburrirme!»—Las circumstancias la portan á trobar-se á la mercé del conseller *Brack*, y pera fugir del poder d'aquest y del escándol, se suícidia. El seu suícidí obeeix, donchs, á orgull y á debilitat, no á convicció. Tots dos fan una mort miserable, perque tots dos son cobarts.—«¿Per qué no'm matavas el dia aquell en que m'apuntes la pistola?»—diu *Loevborg*.—«Vaig tenir por al escándol! Mes no va ser aquesta la cobardia eva més gran aquell dial!»—contesta *Hedda*; y *Loevborg*

comprén qu'era ella qui devia morir, y comprén tot lo que hi havia de podrit en aquella amistat. — «Ni'm vas matar ni't vas matar; á pesar de nostra vilesa, vas sentir la necessitat de viure!» — No'l mata avans per evitar l'escàndol, que implica la seva propia mort, mes el fa morir després sense preveure l'escàndol que la farà necessaria.

L'Ibsen aquí, lluny de fer apologia del suïcidi, mostra la manera fatal com á ell tendeixen els sers desequilibrats, y com aquest suïcidi es manifestació de la impotencia y resultant de voluntats dèbils y malaltissas. Ell degenerat per vici carnal, ella debilitada per vici moral, están faltats de la voluntat ferma que caracteriza als homes forts que tenen fe en la vida. Las més petites contrarietats, els menors obstacles que s'oposin al seu pas, els hi semblarán montanyas insuperables. Ell passa una nit de disbauxa, pert el llibre que creu ser l'obra gran de sa vida, y ment á qui pot demanar-li comptes, perque no té valor pera dir la veritat ni pera recomensar la lluyta. Impotent pera lluytar, se mata. Ella, per sa gran vanitat, es refractaria á tot dever; y en el dever s'hi confón tota obligació, tot afecte que implica un acatament y sumisió á forsas y qualitats agenas. La cabellera de Elvsted, perque es espléndida y es admirada, li inspira horror y la cremaria. L'abnegació d'aquesta dona que ab sa bondat ingénita, ab son amor senzill y desinteressat logra captivar á Loevborg, inspirant-li fe en la vida y en el treball, li es insupportable. La miseria que l'amenassava y'l ridicul de permeneix soltera, fan que's casi ab qui li ofereix el paláu qu'enveja, els trajo ríchs, els criats ab llureya, els cavalls, etcétera...; mes ab aixó no entén contraure cap obligació; se casa per interés, no per amor; ella no pot estimar á ningú, y menos al seu marit, home vulgar y metódich que l'ha enganyada prometent-li lo que no podia cumplir. La tia Julia, un altre ser senzill y ple d'abnegació que logra, sacrificant-se, fer-se estimar de tothom, la posa níviosa; aquell ser aparentment vulgar que ab la sola forsa del seu amor y fe en la vida's consagra á allargar la dels altres ab sollicitut y carinyo, aquella dona que's torna boja d'alegria al sospitar solzament qu'ella, Hedda, serà mare, li repugna y la exaspera. Hedda mare! Hedda ab devers sagrats! Hedda fent fills! Quin horror! Y aquella dona se'n alegra!... Brack, l'home vulgar, el Tenorio metódich, l'egoista cinich que revoloteja com un corp esperant que's distregui pera subjectarla, la fa riure y fins hi juga encoratjant-lo. Però ve un dia en que tot se gira contra Hedda: la naturalesa que la vol fer mare, Loevborg que's mata miserablement, destruhint la seva ilusió de que havia influhit directament en el destí d'un home, el seu marit y Elvsted, que fidels á son caràcter se desentenén d'ella

pera dedicarse á un treball mesquí: treball de reconstrucció metódica d'un'obra qu'ha mort ab Loevborg; Julia portant tranquila la noticia d'una mort serena quina bellesa's deu al seu carinyo, y venint á cercar en Hedda esperansas d'una nova vida; y finalment Brack, el gall del galliner, que implacable li mostra las cadenas ab que pretén lligarla. Tot aixó, tots aquests detalls ó fets accidentals de la vida, son obstacles massa forts. La lluyta es impossible, y per una última manifestació de sa vanitat, la seva mort, que no es gran perque obeheix á por, tampoch es bella perque l'acompanya ab actes que expressen el seu odi á tots els sers que la voltan.

Hedda Gabler sembla escrita en un moment de la vida d'Ibsen en que'l descoratjament es més gran. Tot en aquesta obra es negre y pessimista, y'l gran apóstol de la voluntat, el sublim somniador d'una humanitat nova formada per homes sencers qu'avansin fermes y serens pel cami de la veritat envers un fi ben definit, sense dubtes ni vacilacions, se declara vensut y veu el seu ideal irrealisable al contemplar la societat moderna fundada sobre la mentida, sobre la debilitat y sobre la hipocresia. Casi bé en totes las obras d'Ibsen apareix el tipo del home fort y creyent en la vida, el tipo que, contras tant ab els altres dèbils y degenerats, fa entreveure una consoladora esperansa de regeneració. En *Hedda Gabler* tot es corcat: fins els dos tipos que mostran un xich de fe en la misió de sa vida, per lo raquitich de son ideal y per la estoica resignació ab que aquella misió compleixen, lluny d'acostarnos aquell ideal, ens el fan veure més impossible. Julia sent vocació per'allargar vidas, però las vidas qu'allarga son vidas de malalts; quan se'n mort un, en buscará un altre, y després un altre, y sempre serán malalts impotents pera res gran. Elvsted, económica desinteressada y metódica, se sacrifica continuamente per sers indignes; primer per un egoista, que's casa ab ella pera que'l cuydi y cuydi á sos fills; després per Loevborg, el cinich, quins vicis logra momentaniament adornir; mes sa energia y forsa de voluntat son tan escasas, que tots els seus esforços resultarán inútils. El mateix fill que té de donar Hedda á la vida, que Julia espera ab tanta ilusió, y que podria creures el fonament d'una societat millor, está condemnat á morir avans de nàixer, condemnat per la mare, que té horror y troba ridicula la maternitat, condemnat pel pare, qu'en sa vida raquitica d'especialista no'l sab endevinar ni'l sab esperar, y condemnat per l'autor, que al fer-lo morir avans de nàixer malehit y miserable, sembla voler demostrar que no es de semblants pares que podrán sortir las generacions fortes qu'espera.

L'Ibsen ens presenta dos estaments ó me-

dis socials diferents y fins oposats, però igualment impotents pera la lluyta y pera la vida; y aqueixa impotencia es igual en un y altre perquè abdó están faltats d'un ideal ben definit y d'una forsa de voluntat suficient pera realisar-lo. Tipos uns metòdichs, rutinaris y vulgars, altres cerebrals, somniadors y malaltissos, tots caminan fatalment à la mort y à la negació. L'ideal de Tesman es obtenir una càtedra, mes no lluytant en concurs públich, sinó per influencia dels amichs. No la vol per ser el més digne, sinó perquè la necessita. En quant à Hedda, —«No os ofereix la vida cap ideal que os seduheixi?»—li pregunta Brack; y contesta ella:—«Sols Deu sab qué podria ser aquest ideal! Algunes vegades penso... mes no! sens dubte es un impossible! «¿Si fes ficar el meu marit en la política?»...—«¿Qu'è'n treuria?»—«Res; però m'aborreixo, m'aborreixo tant!!...»—Tesman sols veu un ideal positiu y egoista, Hedda en son histerisme aspira à un ideal impossible y que no sab definir; y l'Ibsen se burla de tots, y'ns els presenta igualment ridiculs, igualment falsos, igualment vulgars en la grandesa tràgica dels seus actes y dels seus sentiments extravagants, indeterminats, volubles y débils.

Perxó l'obra'ns produheix una impressió tan fonda com desconsoladora. En una serie d'escenas d'una forsa suggestiva extraordinaria, fa la dissecció, à lo viu y crudelment, d'aqueixas ànimas modernes. La frase càustica, el sarcasme punyent, el ridícul, y las situacions grolleras barrejantse ab lo sublim, ab las situacions tràgicas, son els medis apropiadissims qu'emplea pera retratar aquest estat social que's mou desorientat dintre d'una constant paradoxa.

L'Ibsen, per medi de la observació y d'un análisis minuciós, s'eleva à una suggestiva concepció tràgica. *Hedda Gabler* es la gran tragedia de las ànimas modernas; ànimas malaltissas y desequilibradas, qu'obeheixen à estímuls y aspiracions mal definits, buscant ideals impossibles; y aqueixos ideals que son el mal del sigle, que son la pesadilla dels esperits moderns, son els que produheixen aqueixas fondas pertorbacions anímicas que s'estenen poch à poch com llaga corruptora del cos social que fonamentat en convencions estúpides, adorant idols falsos y vivint rutinariament, matan tota energia individual, tota voluntat ferma y tota conciencia independent, única font de vida y de regeneració possible pera la humanitat condormida.

Aquesta es, à nostre entendre, tota la filosofia y tota la moral que's desprén de l'obra d'Ibsen, obra que produheix una impressió fonda y depriment per lo que té d'escèptich y desconsolador, mes que pera'ls esperits escullits, encara no completament abarragats, pot ser un càustich que'ls reaccioni y'ls fassi pendre un xich més en serio la vida.

A nosaltres, de las quatre funcions qu'ha donat la Duse, la en que'ns ha emocionat més de debó ha sigut *Hedda Gabler*. Ab ella ha demostrat que la seva ànima d'artista es sempre jove y es sempre gran; que sab comprendre y sab identificarse ab las més complexes creacions dels genis, y que per una intuició y clarividencia sols als escullits reservadas, logra fer una *Hedda Gabler* ideal, ab més espontaneïtat, ab més vida y ab més relléu que qualsevol altre tipo senzill del teatre romàntich.

Escena per escena, paraula per paraula, acotació per acotació, la Duse sub-ratlla l'obra d'Ibsen, donantli tota la vida y tota la intensitat tràgica que requereix.

Confessém ingenuament que'ns es impossible seguir-la pas à pas en la interpretació d'aquesta obra. Primerament perque tindriam de copiar tot el seu paper y fer comentaris (que per altra part resultarian vulgars) sobre cada frase, cada actitud y cada gesto, y en segon lloch, perquè sols com en somnis els recordém. Las emocions succehintse continuament aclaparadoras, sols ens resta la impressió del conjunt, qu'es la més forta y la més punyenta qu'hem experimentat en el teatre. Y creyém qu'en semblant cas se troban tots aquells qu'hagin comprés l'obra genial de l'Ibsen y la genial interpretació de la Duse.

LA GIOCONDA

Anavam à Novetats creyent de bona fe que l'obra d'en d'Anunzio'ns agradaria. L'haviam llegida y conexiam, com els lectors de JOVENTUT, la opinió espontània y entusiasta d'un estimat colaborador nostre qu'acceptavam en bona part. Y'ns varem equivocar. Una vegada més quedà demostrat que la escena es una verdadera capsa de sorpresas, y estém convensuts que l'amich Galcerán haguera participat de nostra desilusió si hagués vist la *Gioconda* representada.

Y no es que reneguém d'en d'Anunzio, qu'en d'Anunzio es un poeta d'imaginació privilegiada. En la mateixa *Gioconda* logra captivar als esperits delicats repetidament, y l'ànima s'estasia seguint al autor per aqueixas regions serenas y tranquilas en que l'ideal d'art y de bellesa se sobreposa à tota preocupació material, en que un cor d'artista de debó se sent lliure de tota llei ò obligació, sia del ordre social, sia del ordre físich, sia del ordre moral. Per l'art sagrat, per la vocació santa qu'es l'única rahó de sa vida, Lucio Settala abandonarà la familia, deixarà orfe à sa filla y farà desgraciada à sa muller. Serà malvat, serà crudel y desagratit envers tothóm; ni la bondat y abnegació més sublimes representadas per sa muller, ni la ignocencia y amor més desinteressats representats per sa filla Beata, ni la reflexió y

consells més purs representats per sos amichs íntims y per son mestre, hi podrán res: ell es el sacerdot del Art, de la Bellesa, del Ideal; la familia, els amichs, la humanitat junta que pateixi y s'ensorri, no representan res devant de la Gioconda, devant de la inspiració divina, devant la Mussa feconda qu'encén el foch sagrat en sa ànima d'artista.

La concepció, millor dit, la visió, sense ser nova, es noble y gran, y digna d'un poeta. Aquest himne a la Bellesa abstracta entonat en cants soperbs, atrau per sa puresa, pel desitj d'impossible realitació que l'inspira, per la tendència inconscient que té la part més pura del ser humà a elevarse y ennoblirse deixant de banda's obstacles que imposa la realitat.

Mes aquest mateix idealisme, aquesta mateixa vaguetat de la concepció, serán l'obstacle insuperable en que s'estrellará l'autor dramàtic. Aquestes idees y concepcions son massa puras, massa espirituals pera encarnarlas en sers de carn y ossos, y per gran que sia un actor, per prodigiosa que sia la seva forsa d'exteriorisació anímica, la vida, la materialitat de la existencia, ab las sevas debilitats, miserias y necessitats, transformarán aquellides idees fins al punt de semblarnos paradoxicas y á voltas ridiculas. Nosaltres podrém en el llibre, es á dir, en el món de l'abstracció, creure sublim, creure extraordinari'l tipo de Lucio Settala; podrém junt ab l'autor decantarnos sense cap dubte del costat de la Bellesa absoluta avassallantho tot; mes en la realitat, y en el teatre, ahont la vida y sols la vida impera, aquella abstracció'ns será impossible; el tipo de Lucio Settala, encarnat en un cos humà, ns resultarà ridicul ó extravagant, y la visió més clara y més directa de la part material del home'ns portará inconscientment á decantarnos cap al altre costat, cap al costat de la vida. Tota la poesia, tota la forsa enlluernadora, tota la rahó que'ns compláu y convens en abstraccions ó tipos imaginaris, en una Gioconda ó un Lucio Settala indeterminats, y tota la petitesa, tota la llástima, tota la miseria que tranquilament acceptém en altres tipos també abstractes, en una Silvia Settala, una Beata, un Gabbi, s transforman radicalment quan surtim de l'abstracció pera fixarnos en la realitat, quan hem de véurelas á través del cristall vulgar de la vida. Y aixis per exemple, Silvia la miserable, la vulgar, la bona, s'eleva de prompte á nostres ulls fins á las sublims regions de l'abnegació y del martiri, y aixis Lucio Settala y la Gioconda, els sers ideals perfectes en sa fe, s'enfonzarán de prompte á nostres ulls fins á las vulgars regions de la monomania y del ridicul.

Aquesta es á nostre entendre la equivocació fonamental, l'escull en que s'ha estrellat en d'Anunzio. Al tractar de donar forma

plástica, de donar vida á aquells sers ideals que tan bé parlavan y sentian, s'ha trobat ab que la realitat implacable no li podia dar motllos dignes ni expressions prou puras ahont exteriorisarlos. Per xó trobarem que, desde que comensa fins qu'acaba, l'obra es una divagació continua, es una lluyta constant en que's regiran els personatjes volent llensar sa closca mortal pera idealisarse, y la impotencia en que's troban se tradueix en discussions inacabables, en diàlechs enervants per lo indefinit y vagarosos. Y quan després de dos actes llarguissims de preparació en que no passa absolutament res, que sols tenen per objecte posarnos en coneixement d'un fet (l'intent de suícid de Lucio), arribém á la escena capdal de l'obra, á pesar dels extraordinaris recursos poéticos del autor, á pesar de tot aquell devassall d'imatges grandiosas, de comparacions sublimes, de frases delicadas ab que ha intentat obsesionarnos pera elevarnos á un món superior, á pesar de tot aixó'ns sentim frets, ens sentim homes, y com á homes ens disposém á presenciar la lluyta decisiva no entre la bellesa y la bondat, no entre l'art y la vida, sinó entre la model y la esposa, entre la Gioconda y Silvia Settala. Y aquí més qu'en lloch han mancat las forsas á n'en d'Anunzio. Una vegada més s'ha donat el pas decisiu de lo sublim á lo ridicul. Ni trobal l'autor las expressions justas, (tal volta perque no existeixen) pera que las dugas abstraccions s'enlayrin en lluyta épica, ni pot consentir l'autor en reduhir la lluyta á una senzilla y violenta discusió en qu'esclatin vigorosas las concentradas passions humanas. Silvia y la Gioconda, passant ab tranzicions bruscas de lo ideal de sas respectivas aspiracions als crits y actes més arrebatats dels gelos vulgars, son la prova més evident de la impotencia del autor pera mantenirse en las esferas de l'abstracció qu'ambicionava.

Aquest es en general l'efecte que'ns ha produhit l'obra, y á nostre entendre es l'aspecte més important d'ella. No creyém per xó necessari ni tenim espay pera estudiarla detingudament baix l'aspecte purament escénich ó teatral. Prácticament ens serviria pera demostrar lo dit y veuriam (pera citar un exemple) cóm la escena final del primer acte es la millor de l'obra, precisament per la intensitat de vida que respira.

Dirém sols per acabar que l'obra revela una inexperiencia y un desdeny del art escénich qu'acostuman á ser el pecat capital de tots els autors quin temperamenti es exclussivament poétich. El sentit de realitat y'l sentit de vida que'ls hi manca, fan que las sevas obras dramáticas resultin impossibles.

Qué'ns dirém de la interpretació viventa d'un'obra en que lo que hi falta es precisament la vida? Ja hem dit que creyém que'ls tipos aquests d'en d'Anunzio son senzilla-

ment irrepresentables. Dit aixó, també dirém que la Duse ho va fer tan bé com humanament se pot fer, a pesar de las dificultats qu'ofereix el tenir que donar vida a un personatge tan confós y indeterminat. El conjunt ben arrodonit y presentat, distingintse notablement el primer actor senyor Rosaspina.

LA MULLER DE CLAUDI.

Per despedida 'ns doná la Duse *La muller de Claudi*, obra fantasiosa tallada pel patró d'un folletí romàntich.

En obras tals el treball d'una actriu quin talent artístich hagi evolucionat al compás del gust y cultura general, es doblement difícil. Primerament perque l'actriu mateixa troba fals, troba convencional el tipo que interpreta, y perdent la fe que un dia li inspirava, tindrà de suplir la espontaneïtat y convicció per medi d'una composició artificiosa. Segonament, té de fer empassar la pildora al públich, y l'aprobació que té de conquistar se fa tant més difícil quan el públich no entra ni pot entrar dintre de l'obra que un temps l'entussiasmava.

La Duse, representat *La muller de Claudi*, fa deu anys arrebatava al públich de Barcelona: avuy sols l'entussiasma en moments determinats. Y a pesar d'aixó la fa tan bé, la fa millor avuy qu'avans. Lo que hi ha es que avuy ni ella ni'l públich senten el tipo ni l'obra, y es clar que, mantenintse 'l públich fret per lo que respecta a aquesta, no está en las millors condicions pera entussiasmarse ab el treball de l'actriu. En una paraula: la Duse, avans, havia de treballar per ella sola: avuy ha de treballar per ella y per l'autor. Y si lograr que no xiulin un'obra que d'altra manera xiularian, es bon xich difícil, més difícil es encara ferne aplaudir alguns passatjes ab bona fe.

La Duse avans (com li passa avuy ab *Hedda Glaber* per exemple) fent un estudi del tipo en general, tipo ajustat al convencionalisme d'aquells temps, ja ho tenia tot fet. Comprés el tipo, la composició y la execució sortian espontaniament. Avuy no: intimament convensuda de la seva falsetat, no pot sentirlo en general, y té de fer una composició de lloch y de circumstancias. Es a dir: prescindint de la major ó menor veritat psicológica y de la major ó menor verosimilitut dels incidents y situacions escénicas, té de fixarse particularment en cada un d'ells y fer una composició especial segons ells sian.

Aixis, per exemple, la Duse d'avuy no pot arribar a sentir psicológicament el tipo de Messalina moderna que tan desdibuixat y ab tanta carrincloneria presenta en Dumas. Mes la Duse d'avuy, ab més coneixement del cor humá, ab més ductilitat de recursos y ab més talent, pot compenetrarse ab cada una de las

situacions escénicas, y dirlas y fins sentirilas ab més veritat y, per lo tant, ab més art.

Y aixó es lo que fa, y per 'xó té doble mèrit. La escena del primer acte ab la criada, las breus paraulas que cambia ab Antonin y ab el seu marit, y la impossible escena ab aquell traïdor de melodrama, las diu ab una sobrietat y un luxe de detalls d'expressió y de gesto, que donan vida y verosimilitut a l'acció.

Y lo mateix passa en els actes según y tercer. Prescindint de l'obra y de l'acció, la Duse sab que té una escena ab Antonin en que ha d'encisar-lo y seduhir-lo, en que té de fer tornar boig fins al delicté a un home honorat; y fa la escena y la fa magistralment; y la mirada y la veu, y 'l seu cos y la seva ànima expressan l'amor, la luxuria y la passió més refinadas. La Duse sab que té una escena ab el seu marit en que ha d'intentar rehabilitarse, y si no ho logra, amenassar y prometre venjar-se; y prescindint de tots els antecedents, fa la escena ab convicció; y la humilitat, l'arrepentiment, els prechs y las mentidas primer, las amenassas després, surten dels seus llabis, dels seus ulls, de la seva ànima ab una espontaneïtat y una forsa maravellosas. Finalment, en el tercer acte, la Duse sab que té una escena ab Antonin en que aquest, ja convertit en complis y esclau seu, dubtará y tindrà remordiments; y sab que l'ha d'aclarar ab son despreci, esclatant en un crit rencorós de venjansa satisfeta; y la Duse ho fa ab una forsa y una sinceritat qu'oblidém lo fictici de la situació, la falsetat de l'obra y fins la tranquililitat inmensa d'en Dumas.

En fi, la Duse diu *La muller de Claudi* molt millor avuy que avans, ab una riquesa de detalls y matisant tan bé 'l personatge, que si no logra entussiasmar ab l'obra, entussiasma ab son treball d'artista insuperable.

Potser un' altre dia darém nostra impresió sobre 'l conjunt de las representacions de la Duse. Per avuy, sols en resta despedirnos ab recansa de l'actriu ideal que ab son gran art, y ab son cor més gran encara, ens ha fet fruhir las més puras emocions artísticas. Donemli las gracias, donchs, y esperém confiats qu'encara las hi podrém donar un'altra vegada.

EMILI TINTORER.

CONCERTS

Tres n'hem tingut en el transcurs d'una setmana. El pianista Nin ens obsequiá'l passat dijous ab una vetllada íntima en el local dels *Quatre Gats*, en la qu'executá varias obras de Schumann y Grieg. Com que ja donarem en la primavera passada nostra

opinió sobre aquest pianista, á ella'ns atanim, y'ns limitém á anotar que todas las obras foren molt ben ditas, donantnos una nova proba del bon gust que posseheix en Nin al escullir las composicions y al interpretarlas fidelment y fernes fruhir ab sa dicció exquisida.

La «Sociedad de Conciertos clásicos» ha donat en els dos darrers diumenges sas primeras audicions de la present temporada. Comensá'l primer concert ab la *Quarta Sinfonia*, de Beethoven, que fou molt mitjanament executada, puig si bé'l mestre Granados la va conduhir ab justesa de temps, no sapigué comunicar á la orquesta (formada ab elements molt deficientes), la expressió que aquells requereixen, ni fer destacar els matisos y colorit de cada part, per lo que la interpretació pecá de monòtona y revelá falta d'ensajos, trobantse á faltar energia en la batuta. Bastant millor foren executadas las *Dansas* de Grieg, si bé es veritat que sas dificultats son ben escassas comparadas ab las de l'obra anterior.

El jove compositor francès Lleó Moreau se presentá personalment á dirigir son poema sinfónich *Sur la mer lointaine*. Tenint en compte qu'es la primera obra orquestal de dit músich, ens limitarem á dir que revela escassa originalitat de facturay pobresa d'inspiració, recomanantli que prengui altres viarans més assequibles y menys pretensiosos que'ls poemas descriptius, si vol produhir quelcóm de profitós y arribar á obtenir un lloch remarcable en el món musical.

També's doná á conèixe un nou orfeó titulat *Capella catalana*, que dirigeix el senyor Cassadó. En aquesta massa coral, no molt numerosa, s'hi descubreixen alguns elements bastant recomenables, que degudament aprofitats poden arribar á constituhir un bon chor. Sobressurten una mitja dotzena de tiples, de veus bastant frescas y afinadas, aixis com també alguns bons baixos. En cambi la secció de noys es molt deficient y requereix una seria reorganissació, puig descompón els conjunts en que pren part. La major part de las veus semblan estar amaneradas per la freqüència ab que hagin figurat en las capelles de música de nostras iglesias; però'l director demostrá bonas disposicions, y ab trevall y constancia creyém que conseguirá pulir son orfeó dels esmentats defectes. Al propi temps hem de recomenarli millor gust al escullir las obras, puig algunas d'ellas eran ben poch dignas del programa.

El segón concert fou dedicat al art del piano, prenenthi part tres notabilitats del género. El públich, que desampara als artistes més de lò que de desitjar fora, omplená á vessar el teatre de Novetats, atret més principalment per la curiositat de veure reunida la trinitat Vidiella, Granados y Malats, que portat per un verdader desitj de fruhir ab las

obras artisticas. Y si no, els vinents concerts ho demostrarán.

L'immens Bach figurava en el programa ab un *Concert* á tres pianos y orquesta, tan grandios y hermosissim com ho son todas sas obras. La música de Bach desperta en l'ànima una sensació inefable que no es possible descriure ni comparar ab cap altra, y en la composició que'ns ocupa'l sagell característich del gran mestre's fa ben remarcable. Fou molt ben executat pels tres pianistas, acompanyats de la orquesta, produhint un excelent efecte de conjunt.

Altra magnífica impressió reberem ab la primera audició del poema sinfónich *Les Djins*, de César Franck. D'entre las moltas grans obras d'aquest músich es una de las que més fonda emoció'ns han produhit, tant per sa remarcable sobrietat d'efectes com per son magnífich desenrotll y sa encisadora inspiració, qu'arriban á apoderarse del oyent y transportarlo á las regions del art pur. En Granados demostrá ser un verdader artista al escullir aquesta obra y executarla ab tot el sentiment, delicadesa y filigranas de dicció que requereix. El senyor Sánchez conduhi d'una manera encertada la part d'orquestra, que té en aquesta obra grandissima importancia.

El mestre Vidiella fou un altre dels principals alicients del concert. No cal parlar un cop més de la manera acabada com fa cantar al piano y com arrebata al auditori. En Vidiella estigué al nivell de sempre en todas las obras, y més qu'en lloch, en el *Concert* de Chopin, que interpretá magistralment, fent prodigis de sentiment y dolcesa en la dicció del magnífich *larghetto*. Causá un contrats ben desagradable l'acompanyament d'orquestra, degut principalment á la nova instrumentació de dita obra pel senyor Granados, feta ab tan poch acert, que denota ben escàs coneixement dels recursos orquestals.

Del pianista Malats dirém que posá de relleu, com sempre, sas notables facultats de executant, que superan de bon tros á sas dots d'artista. Una proba d'aixó ultim es l'escullir el *Concert* de Paderewski, una de las obras més buydas que s'han escrit, ab més caràcter de música dramática del género efectista que de música de concert. Realment en ella's posá á proba'l mecanisme y la pulsació del executant, com aixis mateix en las *Variacions* y *Fuga*, de Fischhof; però nosaltres preferim lo altre, lo que dona patent d'artista, lo que tant ens fa fruhir quan sentim á en Vidiella.

Resulta, per consegüent, qu'en el programa hi hagué de tot, y que'l director ha de tenir més compte en la elecció d'obras si vol justificar el titol de «Conciertos clásicos» que dona á la Societat. Aixis mateix ha de procurar millorar molt, però molt, la part orquestal, quina deficiencia s'ha posat ben de manifest. Si no tracta de refsorçarla ab ele-

ments nous y millors, y si las obras continúan donantse sols embastadas, ens veurém precisats á insistir en aquest punt, puig pera seguir com ara, no calia mourens del senyor Nicoláu.

També hem d'insistir en la qüestió dels pianos Estela. *Quatre* pianos s'utilisaren en el concert, que foren quatre calderas sense una sola condició recomenable. Y es realment molest que l'instrument vingui á espatllar la bona execució d'una obra. ¿Es que no té orelles qui com en Granados es tot un artista de piano? Nosaltres no sentim cap animadversió contra la casa Estela, ni'ns pot guiar el mòvil de produhirli cap perjudici en son negoci industrial, però'ns molesta que, *artísticament*, siguin imposats sos detestables productes en llocs ahont se vol fer art serio. Y d'aquesta opinió es la immensa majoria del públich, á jutjar pels comentaris que á cada nou concert se senten.

Pera avuy está anunciada la inauguració de la temporada d'òpera en el Liceu ab l'estreno de *Siegfried*. Com que aquesta obra no pot ser compresa per ningú que no conegui *L'Or del Rin*, pròlech de la tetralogia wagneriana, y per tant considerem inoportuna sa representació, ens abstenim en la present ocasió d'honar á Wagner com se mereixeria en las planas de JOVENTUT, aixis com de preparar al públich donantli per anticipat el corresponent estudi y anàlisis de l'obra, tant en sa part poètica com en la musical, cosa que farem quan á Barcelona's representi *L'anell del Nibelung* en serio y per complet.

Y com que, per altra part, no hem d'anar á descobrir en nostre Liceu las bellesas d'una obra ab la qu'estém familiarisats desde fa bon número d'anys, y que segons totas las apariencias ha de sufrir aquí la mateixa desdixada sort de *La Walkyria* y *Tristan é Isolde*, ens limitarem á senyalar un per un el sens fi de disbarats que's cometin, donant á cadascú lo que sigui seu.

Parlém aixis per endevant, perquè coneixém massa á la Empresa y als elements que ha contractat pera l'obra de Wagner, ab els que tractará d'enlluhernar al públich prenent fer passar per or de lley lo que ni tan sols á llautó pot arribar.

JOAQUIM PENA.

TARDORENCA

El rossinyol no canta
perquè'l fajol es mort!

Amor, quina tristesa
guaytar els camps ermits,
la vall y la montanya

rublertas de condol
y'l sol groguench y timit
sens gota d'escalfor!...

Es que l'hivern s'acosta,
s'acosta majestuós;
es que l'estiu va anantsen
va anantsen poch á poch.
Quí sab ahont deu anarsen!
Quí sab, la meua amor!

Tos brassos flonjos penja
per sobre del meu coll,
donemli l'arreveure
tot sentnos un petó,
y'l jorn ditzós que torni
l'abrassarém ben fort!

El rossinyol no canta
perquè'l fajol es mort!

JOSEPH Mª CASTELLET PONT.

NOVAS

Tenim gran satisfacció en consignar que la eminent artista Eleonora Duse ha correspost d'una manera espléndida al espontani testimoni d'entusiasme y devoció sincera que li oferirem al dedicarlí'l nostre darrer Suplement artístich.

JOVENTUT fou invitada carinyosament per la gran actriu italiana, y anarem á saludarla al escenari de Novetats, després de la representació de *La Gioconda*. Un cop allà, la Duse, palpitant encara tota ella d'emoció trágica, va estrenar afectuosament nostras mans, tenint per nostra publicació las frases més carinyosas: y no sols va afalagarnos ab la promesa de donar dugas funcions més, á son retorn de Lisboa, sinó que poch avans d'anarsen de Barcelona va despedirse de JOVENTUT, enviantnos una hermosa fotografia seva, enriquida ab un autògraf que no pot ésser més afectuós y entusiasta, y que la prodigiosa artista pot tenir la seguritat de que será guardat per nosaltres com un tresor artístich inestimable.

S'ha publicat un petit quadern esmeradament imprès ab el títol *Breu relació del Institut del Desert de Sarrià pera invàlids*.

Fou llegit aquest trevall en el «Centre Excursionista de Catalunya» l dia 30 de juny d'aquest any. S'hi troban excelents condicions narratives, revelant el bon gust del autor, quin nom no apareix en l'obra.

També s'ha publicat l'obra de don Benet Pérez Galdós *Bodas reales*, quina aparició anunciarem en nostre darrer número.

En parlarém degudament, després de llegir-la.

Agrahim l'envio, establím el cambi, y prometém parlarne ab la extensió que's mereix.

Hem rebut els tres primers quaderns de la revista *Materiales y documentos de arte español*, publicats per M. F. C. baix la direcció artística de Mira Leroy, que's proposa estudiar detalladament, per ordre de sigles y d'estils, els millors monuments y objectes artístichs y decoratius d'Espanya, classificantlos y divulgant son coneixement.

Es, donchs, una obra utilíssima, especialment pera'ls arquitectes y artistas decoradors, y està presentada ab verdadera esplendides y notable gust.

Altras obras rebudas:

L'home de las donas, entremés en vers, original de don Agusti Causadias y Carné.

L'últim Conceller Rafel de Casanova, quadro dramàtich de don Joaquim Ayné y Rabell. (Biblioteca de «Catalunya Artística».)

Brins y brots, aplech de versos, originals de Pau Badia y Homs.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia, 311.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els treballs se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

Catalunya: Trimestre, 1'50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Altras regions d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 céntims; atrassat, 25 céntims.